

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Evsebivs || De Euangelica pr[a]eparatione

Eusebius <Caesariensis>

[Augsburg], 1522

VD16 E 4299

Quod materia non est causa malorum. Cap. ix.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34477

duo non genita simul esse non posse, quamuis illud addidisti, alterum ex duobus necessarium uideri, aut separatum esse deum a materia, aut coniunctum. Si igitur coniunctum esse quidam uoluerit dicere, unum non genitum dicet. Nam si cōiuncta simul sunt duo, non genita esse non possunt. Sed sicut cōsequenter dicimus, unam rem genitam hominem esse multis partibus constitutum, sic necesse est, si non est separatus a materia deus, unum non genitum dicere. Sin uero separatum quis dicet, necesse erit aliquod inter eos esse discrimen, quo dissiparentur, Non enim potest aliud ab alio distare, nisi tertium quoddam sit, quo distare dicuntur. Istud autem ulterius progreditur. Nam si tria dabuntur ingentia, similiter de ipsis quæram, & si coniuncta quis dicet, superiorem referam rationem. Sin uero separata, quartum necessario introducet, quæ separatio efficitur. Sed illud forsitan quispiam cogitabit, nec separatum esse deum a materia, nec rursus coniunctum, sed esse in materia uelut in loco, & materiam in deo tãquam continens. Erit ergo a materia circumscriptus deus, cumque ipsa in stabilitate sua huc atque illuc feratur, ipse quoque mutabilis erit. Præterea si materia informis fuit, ornata uero formis, ad melius a deo mutata, deus quoque erit in re, locoque informi. Ad hæc interrogandum est, utrum deus replebat materiam, an in parte aliqua materiae fuit: nam si in parte fuit minor multo quam materia est, si totam replebat, quomodo eam transmutando formauit: necesse enim est aut contractum illud formasse, quod sui contractione uacuum fuit relictum, aut se quoque ipsum una cum materia transformasse. Quod si materiam esse in deo quispiam dicat, Similiter quærendum est, utrum quasi separata, ut uolucres in aere, an ut in loco, Si enim separatam, ut uolucres in aere dixerit, partibus ergo deus, immo re ipsa scissus, scindi enim dissepararique necesse est ad receptionem aliorum. Sin uero, ut in loco cum deformis materia per se sit, nec a prauitate aliena erit, deus deformitatis & prauitatis locus, quod cogitare nephãdissimum est. Ita cum Hylem ingentiam putes ne malorum causa deus esse uideatur, malignitatis receptaculum deum dicere cogaris.

Quod materia non est causa malorum.

CAPVT IX.

Si ergo

SI ergo materiã nō genitam principaliter diceris, multis ratio/
 nibus impossibile id esse demōstrarem, uerum quoniam ma/
 lorum ipsam causam esse opinaris, & ex hoc etiam induceris,
 ut non genitã credas, ad hoc uertenda mihi oratio est. Si enim
 adaperiã quo pacto mala fiant, ostendamq; non esse possibile, quin
 malorum auctor deus sit, si materia ei aliunde ad creandum subijci/
 tur, opinio hæc funditus evertit̃. Sine qualitatibus ergo coæternam
 deo fuisse materiã, unde mundum istum creauit opinaris, Sic pror/
 fus. Si ergo sine qualitatibus materia fuit, sunt autē in mundo quali/
 tates, quia a materia diuinitus factus est, qualitatum profecto deus
 productor est. Ita mihi uidet̃: Qualitates porro nō a subiectis qua/
 litatibus factas esse, & aliud a substantijs dicit. Ita opinor. Si ergo nec
 a subiectis qualitatibus educat̃ a deo qualitates, nec a substantijs, q̃/
 niam substantiã non erant, a non ente simpliciter creatas diuinitus
 fateri necesse est. Falso ergo abs te in superioribus dicebat̃, impossi/
 bile esse a non ente simpliciter fieri quicquã a deo, quod tãto absur/
 dius uidebitur, quanto si diligētius quispiam consideret, uel homi/
 nes, qui maxime ex aliquo facere uidentur a non ente quedam pro/
 ducere. Architectus em̃ urbem facit ex non urbe, & templa ex non
 templis. Quod si quia substantia subiecta est architecto, idcirco ex
 ente ipsum facere opinaris, nō parum erras; non est enim substantia,
 quæ urbem facit, aut templa, sed ars, quæ circa substantiam est. Hæc
 autem quamuis ex arte fiat, quæ in homine est, non est tamen in la/
 pidibus. Sed forsã dices ideo non esse ex non ente artem, qua urbs
 cōstat, quia sit ab artificio quod in artifice est. Ego uero tibi respon/
 deo, artem illam quæ in homine est, non ab alia quadam arte, sed a
 non ente in homine fieri. Accidentia enim omnia in substantijs &
 sunt & fiunt. Homo enim sine ullo artificio existit, ars ỹo nulla erit,
 nisi prius hominē esse intelligamus. Quare ars a nō ente in homine
 facta necessario est. Qd̃ si hominibus hoc modo se habet, quomo/
 do non oportebit deum nō solum qualitates, uerum etiam substan/
 tias a non ente simpliciter arbitrari posse creare? Si enim aliquid ex
 non ente simpliciter posse fieri a deo fateris, substantias etiam a non
 ente simpliciter ab eo posse fieri concedas necesse est. Verum quo/
 niã apprime audire desyderas, unde mala oriant̃, quero abs te utrū
 substantias,

substantias, aut qualitates substantiarum mala opinaris? Qualitates
 substantiarum arbitror. Materiam autem absq[ue] qualitate ac defor/
 mem fateris? Dictum memini, Si ergo substantiar[um] qualitates mala
 sunt, & materia sine qualitate est, deusq[ue] omnium qualitarum crea/
 tor cōcedit, erit malorum omnium auctor deus. Quare si abs te ma/
 teria nō genita ponebat, ut malorum causam deum dicere non eo/
 gereris, cogeris autē hoc facere, multo magis materiā ei ad creandū
 subiiciens, frustra id certe opinaris. Hæc sufficere mihi videntur, ni
 si tu aliquid habeas, ego si contentiōnis non ueritatis cupiditate uer/
 ba hæc faceremus, nihil amplius quærerem. Verè quoniam charitas
 est, quæ nos mouet, & utilitatis proximi causa disputamus, altius de
 his differendum arbitror. Et quoniam nihil aliud q̄ ueritas quærīt,
 quoquo modo putas facilius atque dilucidius id fieri posse. Sic ora/
 tiōne utaris, ut non tibi solum, uerum etiam mihi magnum cōferas
 fructum. Sed quoniam qualitates esse mala sup[er]ius diximus, nūc sub/
 stantias potius quasdam mala esse arbitror. Quid tu substantiam di/
 cis? nonne illam quæ ita per se existit, ut nullo modo indigeat ut ex/
 istat? Sic omnino. Malum autē actum alicuius esse opinaris? an quo/
 modo? Actum profecto. Nōne igit[ur] actus agentis est? Est profus.
 Cum autem nihil agens sit, putas tu actum esse posse? minime. Si er/
 go substantia nulla re alia indiget ut existat, mala q̄o actus sunt, &
 omnes actus cum alicuius sint, agente aliquo sunt, & non agente nō
 sunt, non erunt profecto mala substantiæ. Quod si ea q̄ agunt sub/
 stantiam putas, uerum id q̄dem est, ut homicida ea ratione, qua ho/
 mo est, substantia est. Cædes autē ipsa nō est substantia, sed substan/
 tiæ opus, ac ideo interdum bonum hominem, interdum malum uo/
 citamus, dicunturq[ue] ambo hæc nomina de homine propter bonos
 & malos actus, qui sunt accidentia. Cædes enim nō est substantia, sed
 ne liberalitas, nam quemadmodum a grāmatica grāmaticus, a me/
 dicina medicus dicit, cum substantia, nec medicina, nec grāmatica
 sit, sed ab his accidētibus appellatiōne accipiat. Similiter a malis ma/
 lus homo dicit, & a bonis cum neutrum eor[um] sit. Quare si quæ alium
 præter homines causam esse malorum putas, simili modo inquantū
 hominibus suggerit mala, ab actu suo ipse quoq[ue] malus erit. Sic em̄
 & homo malus dicit, quia mala agit. Quæ autē agunt mala, nōn est
 ipse

ipse qui agit, sed actus eius, a quibus appellationem accipit. Nam si agētem ea dicemus quæ agit, agit autem eadem, erit homo cædes. Et sic quoniam quæ aguntur, cum aguntur, solummodo sunt, facta uero esse desinunt, erunt homines cum agunt, & cum nō agunt, nō erunt. quæ falsa atq; impossibilia sunt. Sūt ergo mala hominis actus, appellaturq; homo malus non ex eo quod substantia est, sed ex eo quod mala agit. Malum enim dici ab accidentibus substantiæ, quæ non sunt substantia, ideo concessimus, ut a grammatica grammaticus dicitur. Quod si quæ aguntur, tunc incipiunt, quando actus incipitur, certe is etiam qui male agit tunc incipit malus esse, quando male agere coepit. Non est ergo malum absq; principio, nec non genita mala sunt, sed ab eo genita atq; profecta, a quo aguntur. Recte o amice e præsuppositis enim probe intulisti. Nam si absq; qualitatibus materia prima est, estq; qualitatum auctor deus, mala x̄o qualitates sunt, mala essent a deo. Sed contra rationem istam, hæc quæ dixisti sufficiunt. Mihi uero in mentem nunc uenit falso absq; qualitatibus Hylem affirmari. Nulla enim substantia uere absq; qualitatibus dicitur, cum em̄ absq; qualitatibus dicitur, qualitas eius profecto significatur. Qualis enim quædam materia certe prima dicitur, cum huiusmodi esse dicat, ut aliquid in se non possideat, quæ res certe qualitatis quædam species est. Ad hanc igitur rationē oro respondeas. Nam cum nō genita Hyle mihi uideatur, qualitates etiam innatas habere uidetur, & sic ab ea defluere omnia, quæ mala sunt. Ita deus malorum causa non erit. Magna te puto laude dignum, quod absq; ulla pertinaciā ueritatem quæras, causamq; nobis præbeas, ut aut a uerbis tuis facilius tibi persuadeamus, aut rōnibus acquiescentes, ueritatē discamus. Sed si innatas habet materia qualitates, cuius rei auctor erit deus? cum neq; substātiās, nec qualitates produxerit, quippe cum tam substantia q̄ accidēs serui huiusmodi rationis uim a principio fuerint. Dic igitur quæso, q̄ pacto Deū creatorē appellas. Vtrū q̄ substātiās in alias substātiās mutauit, an q̄ substātiās qdē nō mutauit, qualitates autē earū mutauit. Absurdū mihi uidet̄ mutari fuisse substātiām dicere. Qualitatū igitur mutatione creatorē appellari Deum assero. Nam quemadmodum cum e lapidibus domus n̄n̄ non est dicendum lapides in domum esse mutatos, sed quali quadā

LIBER SEPTIMVS

li quaedam deorum compositione domum factam esse, cum quali-
 tas ista compositionis lapidum alia sit ab ea, quam prius habebat.
 Sic mihi uidetur permanente substantia, qualitatum mutatione
 hunc mundum factum esse diuinitus. Quoniam ergo qualitates
 quodammodo quasdam a Deo factas ais, respondere mihi non de-
 digneris, mala substantiarum ne qualitates sunt, & qualitates inhæ-
 rent materiae semper, an impressae fuerunt. In se dico absque princi-
 pio. Hac igitur qualitates a deo mutatas fuisse asseris. Ita prorsus.
 Vtrum igitur ad melius, aut ad peius? Ad melius scilicet. Si ergo
 qualitates in materia inhærent, quæ in melius mutate sunt, quæren-
 dum adhuc restat, Vnde mala orta sunt, aut enim non permanse-
 runt qualitates illæ malæ natura ut erant, aut si permanserunt ma-
 læ, malignitatem earum in melius Deus non conuertit, & sic malo-
 rum causam ad deum rursus refert, aut forsan malas qualitates ma-
 teriæ mutatas esse non dicis. Earum uero mutatione, quæ indiffe-
 rentes erant, uniuersa diuinitus constructa opinaris, hoc modo cer-
 te. Cur igitur malas qualitates reliquit? utrum quia euellere noluit,
 an quia non potuit? Nam si noluit, & potuit, necesse tibi erit cau-
 sam malorum deo attribuere, qui mutatione mundum creans non
 destruxit, neque mutauit in melius mala cum potuerit. Nec pote-
 ris si ita opinaris Deum non culpate, qui malignitatem materiae
 non abstulit cum posset, sed ad perniciem creaturarum reliquit.
 Præterea maxima quaedam iniuria ipsi quoque materiae illata est.
 Peius enim modo se habet, quam antequam formaretur, tunc enim
 insita sibi esse mala nequaquam sentiebat, nunc uero multæ partes
 eius acerrimum malorum sensum percipiunt, quod exempli gratia
 in homine uideamus. Materia enim hominis antequam formaretur, &
 creatoris artificio in animal commutaretur, nihil percipiebat, postea
 uero quam in hominem uersa est, acutum habet malorum sensum, ita
 quod diuinitus materiae ad beneficiū ipsius euenisse asseris, peius il-
 le fuisse inuenitur. Sin uero non potuisse deum insita materiae mala
 tollere contendis, impotentē deum esse asseris, qui autem impotens
 est, aut natura imbecillus est, aut superioris cuiusdam terroris ac for-
 midine præmitur. Si imbecillum arbitraris, & firmus in hoc propo-
 sito consistis, actum est de salute tua. Sin autem a maiore quod præ-
 mit,

mitur, erunt mala deo efficaciora quā uires eius retundūt, quod dictu
 nephas de deo est. Ad hęc quare malum potius deus non est, si qui/
 dem illum esse deum dicimus, cuius uires super omnia sunt? Sed re/
 sponde mihi quæso de materia ipsa rursus quærenti, utrum simplex
 quædam erat, an composita? Nam si unica fuit atq; simplex x quomo/
 do mundus, qui ex ea est compositus uere dicitur: cum illud compo/
 situm sit, quod a multis uarijsq; constitutum est. Quod si compo/
 situm fuisse respondebis, erāt ergo a simplicibus quibusdam compo/
 sita, quare absq; principio non genita æternaq; materia esse non po/
 test. Non enim erat anteq; simplicia, ex quibus componitur conueni/
 sent, deinde non duo, sed multa tibi erunt non genita. Simplicia em̄
 ex quibus Hyle tibi componitur, multa ac uaria esse necesse est. Pre/
 terea uidetur ne tibi quicquā sibi ipsi repugnare atq; opponi? Nihil
 omnino. Quid porro aquæ ignem opponi negas? nullo modo, luci
 autē tenebras, frigidum calidum, siccum humidum? nonne similiter op/
 ponitur? Similiter non inficior. Si ergo nihil sibi ipsi opponitur, non
 erit materia una, nec ex materia una. Simile huic illud est, quod mo/
 do quæram, uidentur ne tibi alicuius totius partes aliæ aliæ destru/
 ctiuæ? nequaquā. Ignem autem aut aquam cæteraq; huiusmodi, non/
 ne materiae partes putas? Sunt certe materiae partes. Ignis porro nō/
 ne aquæ destructiuus, & e contra tibi uidetur? Scilicet. Si ergo partes
 totius aliæ aliæ destructiuæ nō sunt. Ignis autem & aqua cætera/
 q; huiusmodi alterum alterius destructiuum est, non erunt partes
 unius materiae, nec ipsa erunt materia, quoniam nihil sui ipsius de/
 structiuum est. Nihil enim sibi ipsi opponitur aut repugnat, aliud
 certe alijs opponitur, ut album non opponitur albo, sed nigro, & te/
 nebræ non tenebris, sed luci. Si ergo una quædam esset materia,
 nulla oppositio in rebus inueniretur. Cum autem aliæ rerum alijs
 opnantur, non eadem esse uidetur materia omnium. Hęc Maxi/
 mus. Sed huius uoluminis iam modus sit, in quo priscorum san/
 ctorumque Hebræorum uitas, qui multo ante Mosē fuerant, bre/
 uiter perstrinxi, quos omnes admirati, diuinis laudibus persequimur
 & prosequemur. Imitationem illorum tanti nobis facimus, ut eam
 nobis recte concedi diuinitus deprece mur.

EVSEBII